

Barn- och skolnämnden

§27

Dnr BSN 2022-579

Besvarande av remiss av promemoria Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Beslut

Barn- och skolnämnden godkänner och antar barn- och utbildningskontorets förslag till remissvar, 2023-02-03 som sitt eget och överlämnar det till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Barn- och skolnämnden har utsetts till remissinstans av promemorian bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I promemorian föreslås ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen.

Barn- och utbildningskontoret instämmer i samtliga delar av förslagen som presenteras i remissen samt har tilltro till att dessa förslag kommer att ha en positiv påverkan på elevernas lärande. Barn- och utbildningskontoret har även tilltro till att förslaget kommer att innebära att lärares möjlighet att hinna med hela det centrala innehållet i sin undervisning ökar. Förslaget innebär också en större möjlighet att förbättra likvärdigheten inom och mellan skolor.

Beslutsunderlag

10a Tjut Besvarande av remiss Bättre anpassad undervisningstid

10b Remiss PM Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Beslutet ska skickas till

Utbildningsdepartementet

Paragrafen är justerad

Barn- och utbildningskontoret

Handläggare: Ulla Wredle
Titel: Enhetschef
E-post: ulla.wredle@norrtalje.se

Till: barn- och skolnämndens arbetsutskott

Besvarande av remiss av promemorian bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Förslag till beslut

Barn- och skolnämndens arbetsutskott föreslår

Barn- och skolnämnden godkänna och anta barn- och utbildningskontorets förslag till remissvar, 2023-02-03 som sitt eget och överlämnar det till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning av tjänsteutlåtandet

Barn- och skolnämnden har utsetts till remissinstans av promemorian bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I promemorian föreslås ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen.

Barn- och utbildningskontoret instämmer i samtliga delar av förslagen som presenteras i remissen samt har tilltro till att dessa förslag kommer att ha en positiv påverkan på elevernas lärande. Barn- och utbildningskontoret har även tilltro till att förslaget kommer att innebära att lärares möjlighet att hinna med hela det centrala innehållet i sin undervisning ökar. Förslaget innebär också en större möjlighet att förbättra likvärdigheten inom och mellan skolor.

Ärendet

Beskrivning

I promemorian föreslås ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2024

Lagkrav

Skolförordningen
Skollagen

Koppling till gällande styrdokument

Timplan för grundskolan

Ekonomiska konsekvenser och riskanalys

Inga negativa ekonomiska konsekvenser kan förväntas av förslaget.

Barn- och utbildningskontoret ser inga negativa risker med förslaget förutom att valfriheten till viss del minskas för eleverna att välja områden som inte täcks av ordinarie undervisning. Det valet bedömer barn- och utbildningskontoret vara underordnat möjligheterna att tillgodogöra och hinna med det centrala innehållet. Valfriheten inom elevens val är också begränsad och medför en stor olikhet beroende på vilken skola eleven är inskriven i.

Förvaltningens analys och slutsatser

Nedan följer en redogörelse för Barn- och utbildningskontorets synpunkter och kommentarer på promemorians förslag.

Elevens val ska tas bort och undervisningstiden omfördelas

Utredningens förslag: Elevens val ska tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan. I grundskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att bild uppgår till 240 timmar, hem- och konsumentkunskap uppgår till 130 timmar, musik uppgår till 240 timmar, de naturorienterade ämnena uppgår till 650 timmar och de samhällsorienterade ämnena uppgår till 980 timmar. I specialskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att de naturorienterade ämnena uppgår till 704 timmar och de samhälls-orienterade ämnena uppgår till 1 061 timmar.

I sameskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att hem- och konsumentkunskap uppgår till 50 timmar, de naturorienterade ämnena uppgår till 310 timmar, de samhällsorienterade ämnena uppgår till 400 timmar och slöjd uppgår till 190 timmar. Undervisning i nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) ska få erbjudas inom ramen för skolans val, i stället för inom ramen för elevens val, i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Vid skolans val ska det inte vara möjligt att minska antalet timmar i språkval.

Barn- och utbildningskontoret stödjer förslaget om att ta bort elevens val och fördela timmarna på andra ämnen. Förslaget innebär en ökad möjlighet för lärare och elever att hinna med det centrala innehållet inom timplanen då stoffet inom flera ämnen inte är i paritet med nuvarande avsatt tid. För elevernas möjlighet till inläring i olika ämnen är det viktigt att det finns tillräckligt med undervisningstid i respektive ämne. Förslaget medför att flera ämnen med stort kunskapsinnehåll får fler undervisningstimmar. Barn- och utbildningskontoret stödjer därmed utredningens analys att framförallt de samhällsorienterade ämnena, följt av de naturvetenskapliga ämnena, behöver få fler timmar i förhållande till det centrala innehållet.

Likvärdigheten mellan och inom skolor kan förbättras med större struktur och fördelning av tid där lärande gynnas mest. Timmarna inom elevens val har använts på olika sätt på olika skolor och det har varit en utmaning som huvudman att bedöma kvaliteten av innehållet. Utifrån likvärdighetsperspektivet är förslaget gynnsamt.

Möjligheten att läsa modersmål eller ett nybörjarspråk under skolans val i stället för elevens val medför att en eventuell negativ konsekvens undviks. Barn- och utbildningskontoret bifaller förslaget att det inte ska vara möjligt att minska antalet timmar i språkval. Att lära sig ett nytt språk kräver tid och kontinuitet. Det är därför bra att regelverket stödjer elevernas möjlighet till att lära sig ett nytt språk.

Huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurser av undervisningstiden

Utredningens förslag: Det ska regleras i skolförordningen att huvudmannen för specialskolan beslutar, efter förslag från rektorn, om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden. En upplysning ska vidare införas i skolförordningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan om att huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurser av undervisningstiden.

Barn- och utbildningskontorets stödjer förslaget att regelverket för specialskolan är densamma som för grundskolan och sameskolan gällande fördelningen av undervisningstid mellan årskurserna.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: Ändringarna i skollagen och skolförordningen ska träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024. För stadier som en elev har avslutat före ikraft-trädandet gäller skolförordningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan i den äldre lydelsen. Det beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån en timplans nya lydelse ska inte tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen. Ändringarna i förordningen om dansarutbildning och följdändringarna i kursplanerna för moderna språk och teckenspråk för hörande ska träda i kraft den 1 juli 2024.

Barn- och utbildningskontorets anser att en övergångsperiod i enlighet med förslaget inte medför några negativa konsekvenser för elever och lärare och att tidsaspekten för förslaget att träda i kraft höstterminen 2024 är rimligt.

Tidplaner

Ärendet behandlas vid barn- och skolnämndens arbetsutskott 2023-02-13 och vid Barn- och skolnämndens sammanträde 2023-02-20.

Yttrandet ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda senast 2023-03-23

Jenny Nordström
Förvaltningsdirektör
Barn- och utbildningskontoret

Agneta Brus
Verksamhetschef
Barn- och utbildningskontoret

Bilagor

Bilaga 1 – Promemoria bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Beslut skickas till

Utbildningsdepartementet

Regeringskansliet

Promemoria

2022-12-23
U2022/04085

Utbildningsdepartementet

Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1 Författningsförslag.....	4
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
1.2 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185).....	7
1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:7) om dansarutbildning	22
1.4 Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.....	23
2 Vissa ämnen har för lite undervisningstid i relation till ämnets centrala innehåll	26
3 Nuvarande reglering.....	27
4 Elevens val ska tas bort och undervisningstiden omfördelas	29
5 Huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurser av undervisningstiden	34
6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	35
7 Konsekvenser.....	37
7.1 Vilka kan bli berörda?	37
7.2 Konsekvenser för kommunerna.....	37
7.3 Konsekvenser för enskilda huvudmän.....	38
7.4 Konsekvenser för staten	39
7.5 Konsekvenser för barn, elever och skolans personal.....	39
7.6 Konsekvenser för jämställdhet	40
7.7 Konsekvenser för integration och segregation	41
7.8 Europeiska unionen	41
8 Författningskommentar.....	42
Referenser	44

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). I promemorian föreslås ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen. För att minska den s.k. stofffrängseln, dvs. den obalans som uppstår när kraven på vad ett ämne ska omfatta inte står i proportion till den tid som har avsatts för ämnet i timplanen, föreslås att elevens val ska tas bort och att tiden från elevens val omfördelas till framför allt samhällsorienterande och naturorienterande ämnen, men även till vissa praktisk-estetiska ämnen. Eftersom elever därmed inte längre kommer att kunna läsa ett nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) inom ramen för elevens val, föreslås att huvudmännen inom ramen för skolans val även ska få erbjuda undervisning i nybörjarspråk. Det föreslås också att det vid skolans val inte ska vara möjligt att minska antalet timmar i språkval.

Motsvarande ändringar har redan beslutats för grundsärskolan, som den 2 juli 2023 byter namn till anpassad grundskola (propositionen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning, [prop. 2021/22:162, bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429]).

Ändringar föreslås i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och förordningen om dansarutbildning (2011:7). Ändringarna i de två förstnämnda föreslås träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2024. För stadier som en elev har avslutat före ikraftträdandet föreslås att bestämmelserna i skolförordningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla i den äldre lydelsen. Det beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån en timplans nya lydelse ska inte tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen. Ändringarna i förordningen om dansarutbildning och följdändringarna i kursplanerna för moderna språk och teckenspråk för hörande föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

4 §¹

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Vidare ska det finnas skolans val. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

12 kap.

4 §²

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,

¹ Senaste lydelse 2017:620.

² Senaste lydelse 2017:620.

- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Vidare ska det finnas skolans val.

13 kap.

4 §³

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Vidare ska det finnas skolans val.

³ Senaste lydelse 2017:620.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.
 2. Lagen tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.

1.2 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)

Härigenom föreskrivs i fråga om skolförordningen (2011:185)

dels att 9 kap. 8 §, 11 kap. 7 § och 12 kap. 7 § ska upphöra att gälla,
dels rubriken närmast före 9 kap. 8 och 11 §§, 11 kap. 7 och 9 §§ och 12 kap. 7 och 9 §§ ska utgå,

dels att 5 kap. 8 och 15 §§, 9 kap. 9 och 11 §§, 11 kap. 3, 8 och 9 §§, 12 kap. 8 och 9 §§ och bilaga 1, 3 och 4 ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 11 kap. 2 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

8 §

Modersmålsundervisning får anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,

2. *som elevens val*,

3. inom ramen för skolans val, eller

4. utanför den garanterade undervisningstiden.

Modersmålsundervisning får anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,

2. inom ramen för skolans val, eller,

3. utanför den garanterade undervisningstiden.

15 §

Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska.

Svenska som andraspråk får därutöver anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,

2. *som elevens val, eller*

3. inom ramen för skolans val.

Svenska som andraspråk får därutöver anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan, *eller*

2. inom ramen för skolans val.

9 kap.

9 §

I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen.

I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. *Inom skolans val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.*

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

11 §¹

Undervisning i ett ämne inom *elevens val eller skolans val* ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

11 kap.

2 a §

Huvudmannen beslutar efter förslag av rektorn om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden.

3 §

När grundsärskolans kursplaner tillämpas för elever med utvecklingsstörning gäller i stället för de föreskrifter som avses i 2 § första eller andra stycket att undervisningstiden ska fördelas på grundsärskolans ämnen eller ämnesområden, *elevens val* samt i förekommande fall teckenspråk och skolans val. I sådana fall ska bestämmelserna i 10 kap. 5–10 §§ tillämpas i stället för 4–9 §§. För elever med utvecklingsstörning får avvikelser göras från timplanen.

När grundsärskolans kursplaner tillämpas för elever med utvecklingsstörning gäller i stället för de föreskrifter som avses i 2 § första eller andra stycket att undervisningstiden ska fördelas på grundsärskolans ämnen eller ämnesområden samt i förekommande fall teckenspråk och skolans val. I sådana fall ska bestämmelserna i 10 kap. 5–10 §§ tillämpas i stället för 4–9 §§. För elever med utvecklingsstörning får avvikelser göras från timplanen.

8 §

I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Skolans val får också omfatta

1. insatser avsedda att kompensera elevens funktionsnedsättning och andra särskilda insatser, *och*
2. praktisk arbetslivsorientering.

I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Skolans val får också omfatta

1. insatser avsedda att kompensera elevens funktionsnedsättning och andra särskilda insatser, *och*
2. praktisk arbetslivsorientering, *och*

3. ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk).

9 §²

Undervisning i ett ämne inom *elevens val eller skolans val* ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

12 kap.

8 §

Utrymmet för skolans val ska med de begränsningar som anges i timplanen användas för undervisning i ett eller flera ämnen.

Utrymmet för skolans val ska med de begränsningar som anges i timplanen användas för undervisning i ett eller flera ämnen. *Inom skolans val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.*

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

9 §³

Undervisning i ett ämne inom *elevens val eller skolans val* ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2024.
 2. Förordningen tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.
 3. För stadier som en elev har avslutat före ikraftträdandet gäller bilaga 1, 3 och 4 i den äldre lydelsen.
 4. De beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån en timplans nya lydelse enligt bilaga 1, 3 eller 4 ska inte tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen.

² Senaste lydelse 2022:280.

³ Senaste lydelse 2022:280.

Nuvarande lydelse

Timplan för grundskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Hög- stadiet	Totalt
Bild	50	80		100	230
Engelska	60	220		200	480
Hem- och konsument- kunskap			36	82	118
Idrott och hälsa	140	180		280	600
Matematik	420	410		400	1 230
Musik	70	80		80	230
Naturorienterande ämnen	143	193		264	600
Biologi		55		75	
Fysik		55		75	
Kemi		55		75	
Samhällsorient- erande ämnen	200	333		352	885
Geografi		70		75	
Historia		70		75	
Religionskunskap		70		75	
Samhällskunskap		70		75	
Slöjd	50	140		140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520		290	1 490
Teknik	47	65		88	200
Språkval		48		272	320
<i>Elevens val</i>					177
Totalt garante- rat antal timmar	1 860	2 269	36	2 548	6 890
Därav skolans val					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 28 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 39 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne.

Resterande 53 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid *om 75 timmar* i respektive ämne. Resterande 52 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Bestämmelser om prioriterad timplan finns i 9 kap. 4 a § skolförordningen (2011:185). Prioriterad timplan kan innebära avvikelser från den i timplanen angivna dispositionen av antalet timmar per ämne.

Föreslagen lydelse

Timplan för grundskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Hög- stadiet	Totalt
Bild	60	80		100	240
Engelska	60	220		200	480
Hem- och konsument- kunskap			40	90	130
Idrott och hälsa	140	180		280	600
Matematik	420	410		400	1 230
Musik	80	80		80	240
Naturorienterande ämnen	145	216		289	650
Biologi		60		80	
Fysik		60		80	
Kemi		60		80	
Samhällsorient- erande ämnen	200	375		405	980
Geografi		75		80	
Historia		90		100	
Religionskunskap		75		80	
Samhällskunskap		75		90	
Slöjd	50	140		140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520		290	1 490
Teknik	47	65		88	200
Språkval		48		272	320
Totalt garante- rat antal timmar	1 882	2 334	40	2 634	6 890
Därav skolans val					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 60 timmar i respektive ämne. Resterande 36 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 80 timmar i respektive ämne. Resterande 49 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid i respektive ämne. Resterande 60 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid i respektive ämne. Resterande 55 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, *språkval* och matematik får dock inte minskas.

Bestämmelser om att huvudmannen fattar beslut om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden finns i 9 kap. 4 § skolförordningen (2011:185).

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Bestämmelser om prioriterad timplan finns i 9 kap. 4 a § skolförordningen. Prioriterad timplan kan innebära avvikelser från den i timplanen angivna dispositionen av antalet timmar per ämne.

Nuvarande lydelse

Timplan för specialskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Hög- stadiet	Totalt
Bild	70	90		90	250
Hem- och konsument- kunskap			50	80	130
Idrott och hälsa	190	180		270	640
Rörelse och drama	90	80		75	245
Slöjd	85	140		125	350
Teckenspråk	320	205		200	725
Svenska eller svenska som andraspråk	780	500		280	1 560
Engelska	95	220		200	515
Matematik	560	410		400	1 370
Samhällsorient- erande ämnen	319	300		321	940
Geografi		60		70	
Historia		60		70	
Religionskunskap		60		70	
Samhällskunskap		60		70	
Naturorient- erande ämnen	227	189		234	650
Biologi		55		65	
Fysik		55		65	
Kemi		55		65	
Teknik	52	65		83	200
Språkval		48		272	320
<i>Elevens val</i>					175
Totalt	2 788	2 427	50	2 630	8 070
garanterat antal timmar					
Därav skolans val					600

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid *om 60 timmar* i respektive ämne. Resterande 60 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid *om 70 timmar* i respektive ämne. Resterande 41 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 24 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 65 timmar i respektive ämne. Resterande 39 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, språkval *och elevens val* får dock inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Föreslagen lydelse

Timplan för specialskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Hög- stadiet	Totalt
Bild	70	90		90	250
Hem- och konsument- kunskap			50	80	130
Idrott och hälsa	190	180		270	640
Rörelse och drama	90	80		75	245
Slöjd	85	140		125	350
Teckenspråk	320	205		200	725
Svenska eller svenska som andraspråk	780	500		280	1 560
Engelska	95	220		200	515
Matematik	560	410		400	1 370
Samhällsorient- erande ämnen	319	342		400	1 061
Geografi		65		80	
Historia		75		100	
Religionskunskap		65		80	
Samhällskunskap		65		90	
Naturorient- erande ämnen	227	216		261	704
Biologi		60		70	
Fysik		60		70	
Kemi		60		70	
Teknik	52	65		83	200
Språkval		48		272	320
Totalt	2 788	2 496	50	2 736	8 070
garanterat antal timmar					
Därav skolans val					600

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid i respektive ämne. Resterande 72 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta

undervisningstid i respektive ämne. Resterande 50 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 60 timmar i respektive ämne. Resterande 36 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne. Resterande 51 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och språkval får dock inte minskas.

Bestämmelser om att huvudmannen fattar beslut om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden finns i 11 kap. 2 a § skolförordningen (2011:185).

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Timplan för sameskolan Ämnen	Nuvarande lydelse			
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Totalt
Bild	60	80		140
Hem- och konsumentkunskap			40	40
Idrott och hälsa	150	160		310
Musik	60	60		120
Slöjd	50	130		180
Svenska eller svenska som andraspråk	400	510		910
Engelska	60	220		280
Matematik	420	410		830
Samhällsorienterande ämnen	110	260		370
Geografi		60		
Historia		60		
Religionskunskap		60		
Samhällskunskap		60		
Naturorienterande ämnen	110	190		300
Biologi		55		
Fysik		55		
Kemi		55		
Samiska	400	400		800
Språkval		48		48
Teknik	40	45		85
<i>Elevens val</i>				60
Totalt garanterat antal timmar	1 860	2 513	40	4 473
Därav skolans val				210

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 25 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet.

När det gäller samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 60 timmar i respektive ämne. Resterande 20 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 15 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, samiska och *elevens val* får dock inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Föreslagen lydelse

Timplan för sameskolan Ämnen	Undervisningstid i timmar			
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellan- stadiet	Totalt
Bild	60	80		140
Hem- och konsumentkunskap			50	50
Idrott och hälsa	150	160		310
Musik	60	60		120
Slöjd	60	130		190
Svenska eller svenska som andraspråk	400	510		910
Engelska	60	220		280
Matematik	420	410		830
Samhällsorienterande ämnen	130	270		400
Geografi		60		
Historia		70		
Religionskunskap		60		
Samhällskunskap		60		
Naturorienterande ämnen	110	200		310
Biologi		55		
Fysik		55		
Kemi		55		
Samiska	400	400		800
Språkval		48		48
Teknik	40	45		85
Totalt garanterat antal timmar	<i>1 890</i>	<i>2 533</i>	<i>50</i>	4 473
Därav skolans val				210

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 35 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet.

När det gäller *de* samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid i respektive ämne. Resterande 20 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 15 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, samiska och *språkval* får dock inte minskas.

Bestämmelser om att huvudmannen fattar beslut om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden finns i 12 kap. 3 § skolförordningen (2011:185).

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:7) om dansarutbildning

Härigenom föreskrivs att 4 § förordningen (2011:7) om dansarutbildning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Undervisningen ska omfatta de ämnen som anges i 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) med undantag för ämnet idrott och hälsa som ska ersättas med ämnet dans.

Undervisningstiden i ämnena bild och slöjd får inom ramen för skolans val reduceras med mer än 20 procent. *Eleverna ska dock erbjudas undervisning utan reduktion i något av dessa ämnen inom ramen för elevens val.*

Undervisningstiden i ämnena bild och slöjd får inom ramen för skolans val reduceras med mer än 20 procent.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om avvikelser från timplanen för grundskolan i bilaga 1 till skolförordningen (2011:185).

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2024.

1.4 Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska ha följande lydelse.

-
1. Denna förordning ska kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
 2. Förordningen träder i kraft den 1 juli 2024.

5 Kursplaner

5.6 Moderna språk

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för *elevens* val

I årskurs 4–9, inom ramen för *elevens* val, kinesiska

5.19 Teckenspråk för hörande

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för *elevens* val

5 Kursplaner

5.6 Moderna språk

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för *skolans* val

I årskurs 4–9, inom ramen för *skolans* val, kinesiska

5.19 Teckenspråk för hörande

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för *skolans* val

¹ Senaste lydelse SKOLFS 2022:418.

2 Vissa ämnen har för lite undervisningstid i relation till ämnets centrala innehåll

Statens skolverk har på eget initiativ sett över kursplanerna i grundskolan, specialskolan och sameskolan i syfte att de ska bli en tydligare utgångspunkt och ett bättre verktyg för lärarna i deras undervisning (Redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner, 2019, U2019/04348). De reviderade kursplanerna ska stödja en skola för kunskap och bildning och stärka kvaliteten och likvärdigheten i undervisningen. Utifrån Skolverkets förslag har regeringen beslutat om ändringar i grundskolans kursplaner (förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet). Ändringarna ska tillämpas på utbildning från och med höstterminen 2022. Skolverket har på motsvarande sätt med stöd av ett bemyndigande beslutat om ändringar i de särskilda kursplaner som gäller för vissa ämnen i specialskolan och sameskolan.

Ett av skälen till revideringen var att det centrala innehållet i vissa ämnen var alltför omfattande i förhållande till den tid som avsatts för ämnet i timplanerna (skolförordningen [2011:185]). Skolverket bedömer emellertid i sin redovisning att målet att anpassa det centrala innehållet till den garanterade undervisningstiden inte helt har uppnåtts. Regeringen gav därför Skolverket i uppdrag att genomföra en översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer (U2020/00527). I uppdraget ingick att analysera behovet av en omfördelning av tid mellan ämnen i syfte att skapa en bättre balans mellan undervisningens innehåll och den undervisningstid som anges i timplanen. Myndigheten skulle även särskilt beakta möjligheten att utöka undervisningstiden i ett eller flera ämnen genom att minska eller ta bort undervisningstiden i elevens val.

Skolverket redovisade uppdraget den 17 mars 2021 (Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer, 2021). Översynen visar bl.a. att den verksamhet som bedrivs på den tid som är avsatt till elevens val är mycket skiftande. Skolverket konstaterar även att kvaliteten i elevens val varierar och att det finns tveksamheter gällande hur effektivt tiden används. I redovisningen föreslår Skolverket att elevens val avskaffas och att denna tid omfördelas till ämnen och stadier där det finns behov av mer reglerad undervisningstid. På så sätt skapas en bättre balans mellan centralt innehåll och undervisningstid i skolans ämnen och ämnesområden.

Sådana ändringar som Skolverket föreslår har redan beslutats för grundsärskolan, som är en skolform som är anpassad för elever med utvecklingsstörning (11 kap. 2 § skollagen). Grundsärskolan byter den 2 juli 2023 namn till anpassad grundskola (se propositionen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning [prop. 2021/22:162, bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429]). Dessa ändringar grundar sig på förslag i betänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:11) som har remitterats.

I denna promemoria lämnas förslag om ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan

som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen. Dessförinnan lämnas dock en redogörelse för gällande rätt.

3 Nuvarande reglering

Garanterad undervisningstid, timplaner och krav på centralt innehåll

Bestämmelser om garanterad undervisningstid för varje elev i skolformerna grundskola, grundsärskola (fr.o.m. den 2 juli 2023 anpassad grundskola, se avsnitt 2), specialskola och sameskola finns i skollagen (2010:800), se 10 kap. 5 §, 11 kap. 7 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 §. Specialskolan är en skolform för barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan och som har vissa i skollagen angivna funktionsnedsättningar (7 kap. 6 § och 12 kap. 2 § skollagen). Sameskolan ger en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan (13 kap. 2 § skollagen). Elever från sameskolan läser årskurs 7–9 i grundskolan.

Fördelningen av den garanterade undervisningstiden för ämnen och ämnesområden regleras i timplanerna som finns i bilaga 1–4 i skolförordningen (2011:185). För grundskolan och sameskolan framgår att huvudmannen beslutar efter förslag av rektorn om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden (9 kap. 3 §, 10 kap. 2 och 3 §§ och 12 kap. 3 § skolförordningen). Ämnesområden finns bara i skolformen grundsärskola (anpassad grundskola). Denna skolform och ämnesområden berörs inte nedan då förslagen i denna promemoria bara avser grundskola, specialskola och sameskola.

Utöver undervisningen i ämnen ska det enligt timplanerna för grundskola, specialskola och sameskola även finnas språkval, skolans val och elevens val (se närmare nedan).

Syftet med respektive ämne och kraven på centralt innehåll för respektive ämne regleras i den del av läroplanerna för respektive skolform som innehåller kursplaner, se t.ex. förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Elevens val

Elevens val infördes i samband med att läroplanen för de obligatoriska skolformerna, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, beslutades utifrån propositionen En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska sarskolan (prop. 1992/93:220 s. 63). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen (10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen). Huvudmannen får inom ramen för elevens val erbjuda eleven att bl.a. läsa ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk), se 9 kap. 8 §, 11 kap. 7 § och 12 kap. 7 § skolförordningen.

Skolans val

I timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer anges att av den totala garanterade undervisningstiden ska ett visst antal timmar användas för skolans val. Skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Det är rektorn som beslutar om hur skolans val ska användas. För grundskolan gäller att skolans val får omfatta ett lokalt tillval om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. För specialskolan gäller i stället att skolans val utöver undervisning i ett eller flera ämnen också får omfatta insatser avsedda att kompensera elevens funktionsnedsättning och andra särskilda insatser och praktisk arbetslivsorientering (se 10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen och 9 kap. 9–11 §§, 11 kap. 8 och 9 §§ samt 12 kap. 8 och 9 §§ skolförordningen).

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas. I specialskolan får inte heller undervisningstiden för språkval eller elevens val minskas. I sameskolan får inte heller ämnet samiska eller elevens val minskas (bilaga 1, 3 och 4 till skolförordningen).

Huvudmannen ska erbjuda språkval

I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska det utöver andra ämnen (bl.a. samiska i sameskolan) finnas språkval (10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen). Huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska. Huvudmannen ska även sträva efter att därutöver erbjuda andra språk som språkval. En elev får i stället för ett språk som huvudmannen har erbjudit som språkval välja det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i, svenska eller svenska som andraspråk under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, eller teckenspråk. Huvudmannen är dock inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om språket som avses är modersmålsundervisning och om det är ett nationellt minoritetsspråk (9 kap. 5–7 §§ och 11 kap. 4–6 §§ skolförordningen). Inom ramen för elevens val får nybörjarspråk erbjudas. Huvudmannen är dock inte skyldig att anordna undervisning i ett nybörjarspråk som erbjudits som elevens val om färre än fem elever väljer språket (9 kap. 8 § andra stycket och 11 kap. 7 § andra stycket skolförordningen).

Regleringen av språk i kursplanerna

I kursplanen för moderna språk och i kursplanen för teckenspråk för hörande regleras centralt innehåll och betygskriterier för dessa ämnen dels inom ramen för språkval, dels inom ramen för elevens val (förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet).

Den förberedande dansarutbildningen får avvika från skollagens bestämmelser

Inom grundskolan finns en förberedande dansarutbildning. Genom ett be- myndigande i skollagen får regeringen meddela föreskrifter om särskild

utbildning i form av en förberedande dansarutbildning i grundskolan som får avvika från bestämmelserna i skollagen (10 kap. 6 a §). Bestämmelser om den förberedande dansarutbildningen finns i förordningen (2011:7) om dansarutbildning (dansarförordningen). Utbildningen finns på två platser i landet; Kungliga Svenska balettskolan i Stockholm och Svenska Balettskolan i Göteborg. Till den förberedande dansarutbildningen i årskurs 4–6 får bara de elever antas som klarat antagningsproven. En eller flera nya antagningar ska genomföras i årskurs 7–9 (8 § dansarförordningen).

I propositionen Ett steg framåt – en ny dansarutbildning (prop. 2010/11:19) görs bedömningar bl.a. om att antalet timmar i timplanen bör vara fler för elever som går en förberedande dansarutbildning, att dans bör vara ett ämne på den utbildningen i grundskolan, att ämnet idrott och hälsa bör utgå och att kurserna i bild och slöjd bör reduceras. Av dansarförordningen framgår i enlighet med detta att ämnet idrott och hälsa ersätts med ämnet dans. Undervisningstiden i ämnena bild och slöjd får inom ramen för skolans val reduceras med mer än 20 procent. Eleverna ska dock erbjudas undervisning utan reduktion i dessa ämnen inom ramen för elevens val. Om ämnena bild och slöjd reduceras med mer än 20 procent ska betyg inte sättas i ämnena (4 och 5 §§ dansarförordningen). Skolverket får meddela föreskrifter om avvikelser från timplanen för grundskolan i bilaga 1 till skolförordningen (2011:185).

Eleverna ska även kunna söka till och vara behöriga till gymnasieskolan. Det finns en särskild bestämmelse om meritvärdering för elever från dansarutbildningen som inte har 16 betyg. Av bestämmelsen framgår att en sökande som gått förberedande dansarutbildning i grundskolan med jämkad timplan och därför fått färre än 16 betyg i sitt slutbetyg ändå ska få sitt meritvärde bestämt efter 16 betyg. Uppräkningen av meritvärdet ska göras i proportion till de betyg som eleven har fått (7 kap. 4 § tredje stycket gymnasieförordningen [2010:2039]). Regeringen bedömer i ovan nämnda proposition att det är viktigt att inte dansarutbildningen och grundskolan skiljer sig för mycket eftersom det måste vara möjligt för en elev som hoppar av dansarutbildningen att kunna återgå till den vanliga grundskolan.

4 Elevens val ska tas bort och undervisningstiden omfördelas

Förslag: Elevens val ska tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I grundskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att bild uppgår till 240 timmar, hem- och konsumentkunskap uppgår till 130 timmar, musik uppgår till 240 timmar, de naturorienterande ämnena uppgår till 650 timmar och de samhällsorienterande ämnena uppgår till 980 timmar.

I specialskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att de naturorienterande ämnena uppgår till 704 timmar och de samhällsorienterande ämnena uppgår till 1 061 timmar.

I sameskolan ska timmarna från elevens val omfördelas så att hem- och konsumentkunskap uppgår till 50 timmar, de naturorienterande ämnena uppgår till 310 timmar, de samhällsorienterande ämnena uppgår till 400 timmar och slöjd uppgår till 190 timmar.

Undervisning i nybörjarspråk (inklusive teckenspråk för hörande) ska få erbjudas inom ramen för skolans val, i stället för inom ramen för elevens val, i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Vid skolans val ska det inte vara möjligt att minska antalet timmar i språkval.

Skälen för förslaget

Alla ämnen behöver en undervisningstid som är anpassad till ämnets centrala innehåll

Utbildning av hög kvalitet är enligt regeringen helt avgörande för Sveriges välbefinnande (regeringsförklaringen den 18 oktober 2022, s. 14). En förutsättning för en utbildning av hög kvalitet i grundskolan, specialskolan och sameskolan är att varje ämne har tillräckligt med tid så att undervisningen kan bedrivas med utgångspunkt i syftet och det centrala innehållet. Därmed ges eleverna goda förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål.

Statens skolverk ska kontinuerligt bedöma behovet av utveckling av läroplaner och andra styrdokument för skolväsendet som regeringen beslutar om och vid behov föreslå ändringar av dessa. Myndigheten ska även utforma och kontinuerligt utveckla de styrdokument som myndigheten har bemyndigande att meddela föreskrifter om (5 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Som framgår av avsnitt 2 anser Skolverket att det föreligger stoffträngsel beträffande vissa ämnen, dvs. att det centrala innehållet som ska behandlas i undervisningen är för omfattande i förhållande till den undervisningstid som är avsatt för ämnet i timplanerna. Ett alltför omfattande centralt innehåll kan leda till stress för både elever och lärare samt att lärare prioriterar bort vissa delar av innehållet, vilket kan leda till bristande djup och likvärdighet i undervisningen. Följden kan även bli att lärarnas utrymme att välja ytterligare innehåll utifrån egna didaktiska val, aktuella händelser eller elevernas intresse och erfarenhet blir alltför snäv. Ett alltför omfattande centralt innehåll riskerar därmed att leda till att eleverna inte utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Enligt Skolverket har de ursprungliga ambitionerna att anpassa det centrala innehållets omfattning till den tid som avsatts i ämnet inte helt kunnat uppnås genom de i avsnitt 2 nämnda ändringar i grundskolans kursplaner som trädde i kraft den 1 juli 2022 och som tillämpas på utbildning från och med höstterminen 2022. Särskilt när det gäller ämnet historia upplever lärarna att det centrala innehållet är alltför omfattande i förhållande till den tid som avsatts för ämnet i timplanerna. Skolverket föreslog därför i ett utkast till reviderad kursplan som myndigheten remitterade att kunskapsområdet där bl.a. antiken ingår skulle tas bort från det centrala innehållet i högstadiet. Det visade sig inte finnas acceptans för det förslaget, så kunskapsområdet lades tillbaka i det förslag som Skolverket lämnade till regeringen. Även om andra delar i kursplanen i historia

togs bort eller minskats ned något, bedömer Skolverket ändå att det centrala innehållets omfattning fortfarande inte är tillräckligt anpassat till den tid som är föreskriven i timplanen. Ett flertal remissinstanser, till exempel Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Friskolornas riksförbund, Historieläraarnas förening och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ansåg att det var nödvändigt att regeringen tog initiativ till en bredare översyn av timplan och ämnesstrukturer för att få bättre balans mellan ämnenas innehåll och den tid som står till förfogande, vilket även Skolverket har framhållit. Mot denna bakgrund beslutade regeringen att ge Skolverket det i avsnitt 2 nämnda uppdraget att genomföra en översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer.

Den tid som används för elevens val kan användas bättre

Undervisningstiden i elevens val är enligt timplanen inte låst till vissa stadier, utan avser t.ex. för hela grundskolan 177 timmar. Enligt Skolverkets statistik fördelar huvudmännen denna tid förhållandevis jämnt över årskurserna i grundskolan med 64 timmar i lågstadiet, 81 i mellanstadiet och 54 i högstadiet (Planerad undervisningstid, 2021/22). Enligt Skolverket är den verksamhet som bedrivs på den tid som är avsatt till elevens val mycket skiftande. Det är inte möjligt att göra en allmängiltig beskrivning av verksamheten, eftersom den skiljer sig avsevärt såväl mellan huvudmän som mellan skolor. Vanliga aktiviteter är fördjupning i något ämne, i lågstadiet inte sällan i praktisk-estetiska ämnen, temadagar eller temaperioder, "livskunskap", mentorstid och information samt samlingar av olika slag. Dessutom används elevens val för att utöka tiden för profilämnena, för spetsutbildning och för att läsa ytterligare ett modernt språk, ett nybörjarspråk. Elevens val används också, om än i mindre utsträckning, för undervisning i modersmål, teckenspråk och samiska. Inom den förberedande dansutbildningen, ska eleverna ges möjlighet att läsa bild och slöjd inom elevens val (se avsnitt 3).

Utöver ett skiftande innehåll inom elevens val beskriver Skolverket i sin översyn att det är rimligt att anta att kvaliteten i den undervisning som bedrivs inom elevens val varierar och att det finns tveksamheter gällande hur effektivt tiden används. Vidare styrs ofta utbudet av aktiviteter inom elevens val av vilka lärarresurser som finns, snarare än utifrån elevernas önskemål. Ett begränsat utbud av aktiviteter riskerar att påverka elevernas faktiska valmöjligheter. Enligt Skolverket kan även elevens val ta stora resurser i anspråk utan att ge särskilt goda resultat.

I samband med att undervisningstiden ökades i timplanen för ämnena matematik och idrott och hälsa under åren 2018 till och med 2021, har antalet timmar i elevens val i grundskolan minskat från 382 till 177. På motsvarande sätt har ändringar gjorts även i timplanerna för specialskolan och sameskolan. Därmed har möjligheterna att uppfylla de ursprungliga intentionerna om fördjupning och breddning i skolans ämnen och att organisera studier i moderna språk och modersmål redan blivit avsevärt mindre samtidigt som möjligheten att ytterligare reducera tiden i elevens val är begränsad.

Mot bakgrund av detta och den konstaterade stofffrängseln i vissa ämnen föreslås, i enlighet med Skolverkets förslag, att elevens val tas bort och att

timmarna från elevens val omfördelas till andra ämnen där mer tid behövs för att skapa en bättre balans mellan den tid som avsatts för ämnet i timplanerna och kraven på det centrala innehållet.

Flera ämnen föreslås få utökad undervisningstid

Som framgått har det varit särskilt problematiskt att hinna med det omfattande centrala innehållet i ämnet historia och att få tid för fördjupning inom den tid som avsatts för ämnet i timplanen. Vid revideringen av kursplanerna gjordes vidare tillägg i det centrala innehållet för ämnet samhällskunskap, bl.a. breddades och fördjupades innehållet om de nationella minoriteterna. I läroplanerna har det vidare införts tydligare övergripande skrivningar om bl.a. jämställdhet och kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Området är läroplansövergripande och ska behandlas återkommande i utbildningen, men det lyfts särskilt fram i kursplanerna för de naturorienterande ämnena (NO-ämnena) och de samhällsorienterande ämnena (SO-ämnena). Vid revideringen av kursplanerna betonades därtill vikten av fakta och förståelse mer i syfte att visa att goda ämneskunskaper har ett värde i sig, vilket bl.a. gäller SO- och NO-ämnena.

Det finns därför störst behov av utökad undervisningstid i SO-ämnena, följt av NO-ämnena. Om ämnena ges mer tid är även fördjupning möjligt inom ramen för de olika ämnena och eleverna kan utvecklas längre mot utbildningens mål. Det bedöms dock som rimligt att, vid fördelningen av timmarna från elevens val, inte alltför mycket ändra förhållandet mellan teoretiska och praktiska inslag i utbildningen. Det föreslås därför i denna promemoria, i enlighet med Skolverkets förslag, att SO- och NO-ämnena prioriteras men att även praktiskt-estetiska ämnen får vissa förstärkningar.

Det föreslås att timmarna från elevens val i grundskolan omfördelas så att undervisningstiden i bild ökar med 10 timmar till sammanlagt 240 timmar, hem- och konsumentkunskap ökar med 12 timmar till sammanlagt 130 timmar, musik ökar med 10 timmar till sammanlagt 240 timmar, NO-ämnena ökar med 50 timmar till sammanlagt 650 timmar samt att SO-ämnena ökar med 95 timmar till sammanlagt 980 timmar.

I specialskolan bör timmarna fördelas enligt samma principer som i grundskolan, eftersom eleverna har samma kursplan i dessa ämnen och därmed samma behov av förstärkning. De praktiskt-estetiska ämnena i specialskolan har dock redan fler undervisningstimmar än i grundskolan, så det är SO- och NO-ämnena som bör förstärkas. I specialskolan föreslås därför timmarna från elevens val omfördelas så att undervisningstiden i NO-ämnena ökar med 54 timmar till sammanlagt 704 timmar och SO-ämnena ökar med 121 timmar till sammanlagt 1 061 timmar.

I sameskolan bör timmarna från elevens val fördelas på liknande sätt som i grundskolan. Sameskolan följer samma kursplaner som grundskolan och i sameskolan är även ämnet samiska obligatoriskt. Den tid som är avsatt i timplanen för bl.a. SO- och NO-ämnena är lägre i sameskolan än i grundskolan. I ämnet samiska ingår dock en del innehåll som kan knytas till SO- och NO-ämnena utifrån ett samiskt perspektiv. Sameskolans timplan för mellanstadiet har dock betydligt fler timmar än mellanstadiet i grundskolan, 2 513 timmar jämfört med 2 269 timmar i grundskolan. Med anledning av detta föreslås för denna skolform en omfördelning av under-

visningstid framför allt till lågstadiet. I sameskolan föreslås de frigjorda timmarna från elevens val omfördelas så att undervisningstiden i hem- och konsumentkunskap ökar med 10 timmar till sammanlagt 50 timmar, NO-ämnena ökar med 10 timmar till sammanlagt 310 timmar, SO-ämnena ökar med 30 timmar till sammanlagt 400 timmar och slöjd ökar med 10 timmar till sammanlagt 190 timmar.

Den nuvarande fördelningen av timmar i timplanerna för nu berörda skolformer och den föreslagna omfördelningen av timmar i timplanerna framgår av förslaget till ändring i skolförordningen i avsnitt 1.2.

Som framgår av avsnitt 2 kommer elevens val på motsvarande sätt att tas bort i den anpassade grundskolan (nuvarande grundsärskolan) den 2 juli 2023 och undervisningstiden omfördelas till andra ämnen.

Särskilda överväganden kring den förberedande dansarutbildning

Som framgår av avsnitt 3 finns inom grundskolan en förberedande dansarutbildning. Genom skolans val kan undervisningen i ämnena bild och slöjd reduceras med mer än 20 procent inom denna utbildning. Om undervisningen reduceras, ska emellertid elever inom ramen för elevens val erbjudas undervisning i dessa ämnen (4 och 5 §§ förordningen [2011:7] om dansarutbildning). Om elevens val tas bort är det inte längre möjligt.

Om ämnena bild och slöjd reduceras med mer än 20 procent ska betyg inte sättas i ämnena. Det finns dock vid urval till utbildning inom gymnasieskolan bestämmelser om att en uppräkningslista av dessa elevers meritvärde ska göras i proportion till de betyg eleven fått (7 kap. 4 § tredje stycket gymnasieförordningen [2010:2039]). Detta innebär att elevernas sammanlagda meritvärde från grundskolan beräknas utifrån samma antal betyg som elever från andra grundskolor, även om de inte fått betyg i bild och slöjd. På så vis kan eleverna konkurrera på samma villkor vid urval till utbildning inom gymnasieskolan. Detta innebär att elevernas möjligheter att antas till gymnasieskolan inte försämras, om elevens val tas bort.

Enligt uppgifter från skolledningen för de två skolor som bedriver den förberedande dansarutbildningen är undervisningen i ämnena bild och slöjd helt reducerad, dvs. eleverna läser inte dessa ämnen. Eleverna läser inte heller bild eller slöjd inom ramen för elevens val. Den borttagna möjligheten att läsa bild eller slöjd som elevens val kommer därmed i praktiken inte att innebära någon skillnad för eleverna. Däremot kan en utökning av undervisningstiden i andra ämnen innebära att även elever på dansarutbildningen får större möjligheter att fördjupa sina kunskaper i framför allt SO- och NO-ämnena på samma sätt som elever i övriga grundskolan. Det är viktigt att inte dansarutbildningen skiljer sig för mycket från den ordinarie grundskolan eftersom det måste vara möjligt för en elev att avsluta studierna vid dansarutbildningen och återgå till en vanlig grundskola.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att inga särskilda undantag görs för den förberedande dansarutbildningen vid ett avskaffande av elevens val.

Främja utveckling av elevers språkkunskaper genom skolans val

Sverige har ställt sig bakom Europeiska rådets rekommendation från 2019 om att medlemsstaterna både ska undersöka hur alla ungdomar kan

få hjälp att före avslutad gymnasieutbildning uppnå en kompetensnivå i minst ett europeiskt språk förutom undervisningsspråket samt främja förvärvandet av ytterligare ett (tredje) språk (Europeiska rådets rekommendation av den 22 maj 2019 om en övergripande strategi för språkundervisning och språkinläring, 2019/C 189/03).

Som framgår av avsnitt 3 ska elever i grundskolan, specialskolan och sameskolan inom språkvalet erbjudas att läsa ett modernt språk. Dessutom får huvudmän med nuvarande bestämmelser erbjuda eleverna att inom elevens val läsa ytterligare ett språk som eleven tidigare inte fått undervisning i (ett nybörjarspråk). Enligt Skolverket erbjuds möjligheten att läsa ett nybörjarspråk inom ramen för elevens val på ett mindre antal skolor. Läsåret 2019/20 läste ungefär 2 900 elever ett nybörjarspråk inom elevens val. För att möjligheten ska erbjuda ytterligare ett modernt språk inte ska försvinna när elevens val tas bort föreslås att moderna språk (nybörjarspråk) fortsättningsvis ska kunna erbjudas inom ramen för skolans val. Kursplanen i moderna språk, som i dag reglerar moderna språk inom ramen för dels språkval, dels elevens val, bör därför ändras till att i stället reglera moderna språk inom ramen för dels språkval, dels skolans val. Kursplanen i teckenspråk för hörande bör ändras på motsvarande sätt. Vidare bör regleringen i skolförordningen ändras i samma syfte.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Vissa ämnen får dock inte reduceras. För att ytterligare skapa förutsättningar för fler elever att utveckla sina språkkunskaper föreslås i denna promemoria att det inte ska vara möjligt att minska undervisningstiden för språkval vid skolans val.

5 Huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurser av undervisningstiden

Förslag: Det ska regleras i skolförordningen att huvudmannen för specialskolan beslutar, efter förslag från rektorn, om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden.

En upplysning ska vidare införas i skolförordningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan om att huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurser av undervisningstiden.

Skälen för förslagen

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden finns i timplanerna till grundskolan, specialskolan och sameskolan. Undervisningstiden är i timplanerna fördelade totalt för ämnen per stadium i lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet och även totalt för ämnen. Huvudmannen beslutar efter förslag av rektorn om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden när det gäller grundskolan och sameskolan (9 kap. 3 och 4 §§, 11 kap. 2 § och 12 kap. 2 och 3 §§ samt bilaga 1, 3 och 4 skolförordningen). För specialskolan saknas motsvarande reglering, men

enligt uppgift från Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar rektorn om fördelningen mellan årskurserna av undervisningstiden.

För att skapa enhetlighet mellan skolformerna bör det regleras vem som beslutar om fördelningen mellan årskurserna av undervisningstiden även när det gäller specialskolan. En bestämmelse om detta som motsvarar bestämmelserna som reglerar grundskolan och sameskolan bör därför införas för specialskolan. Det innebär att huvudmannen för specialskolan efter förslag från rektorn ska besluta om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden.

Det bör vidare införas en upplysning i timplanerna för grundskolan, sameskolan och specialskolan om att det finns bestämmelser i skolförordningen som innebär att huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurserna av undervisningstid. Detta tydliggör att undervisningstiden även ska fördelas mellan årskurserna inom ett stadium. En sådan bestämmelse möjliggör även ändamålsenliga övergångsbestämmelser baserat på fördelningen mellan årskurser av undervisningstid, se avsnitt 6.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringarna i skollagen och skolförordningen ska träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024. För stadier som en elev har avslutat före ikraftträdandet gäller skolförordningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan i den äldre lydelsen. Det beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån en timplans nya lydelse ska inte tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen.

Ändringarna i förordningen om dansarutbildning och följdändringarna i kursplanerna för moderna språk och teckenspråk för hörande ska träda i kraft den 1 juli 2024.

Skälen för förslaget

De ändringar i skollagen som innebär att elevens val tas bort, ändringarna i skolförordningen och bilaga 1, 3 och 4 till denna och ändringarna i förordningen om dansarutbildning samt ändringarna i kursplanerna bör träda i kraft så snart som möjligt för att skapa bättre förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Ändringar som dessa bör införas inför ett nytt läsår, och då är ett ikraftträdande möjligt tidigast inför läsåret 2024/25, dvs. den 1 juli 2024.

Förslaget om att elevens val ska tas bort och att tiden från elevens val ska omfördelas till vissa ämnen i timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan innebär att vissa ämnen får fler timmar i ett eller flera stadier, dvs. lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet, samt totalt i ämnet. Utifrån detta ska en fördelning av undervisningstiden mellan årskurserna göras. För grundskolan och sameskolan framgår av skolför-

ordningen att huvudmannen efter förslag av rektorn ska besluta om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden (9 kap. 4 § och 12 kap. 3 §). För specialskolan föreslås i avsnitt 5 motsvarande reglering. Dessutom föreslås att det görs en ändring i timplanerna som innebär att det upplyses om att det i skolförordningen finns bestämmelser om att huvudmannen beslutar om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden.

Den nya lydelsen av timplanerna bör inte tillämpas på stadier som en elev redan har avslutat. Detta bör regleras genom en övergångsbestämmelse till skolförordningen. Den i skollagen och i timplanen angivna totala garanterade undervisningstiden ändras dock inte. En effekt av detta blir att antalet undervisningstimmar i ett visst ämne som en elev sammanlagt får kan komma att bli färre än den totala tid för ämnet som anges i timplanen i den nya lydelsen. Detta är dock en ofrånkomlig konsekvens och får accepteras.

På motsvarande sätt bör inte den nya lydelsen av timplanerna tillämpas på årskurser som en elev redan har avslutat. Som framgår ovan är det huvudmannen som beslutar om fördelningen mellan årskurserna av undervisningstiden. Det bör därför införas en övergångsbestämmelse med innebörden att det beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån timplanens nya lydelse inte ska tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen. Den nya undervisningstiden tillämpas därmed för den årskurs som eleven påbörjar höstterminen 2024 och överliggande årskurser, medan ändringarna i timplanen inte ska påverka den tid som gällt för underliggande årskurser. Annars skulle konsekvensen kunna bli att undervisningstiden i t.ex. historia för en elev i grundskolans årskurs 9, skulle behöva kompletteras med hela den tid som fördelats till ämnet historia i högstadiet. Antalet undervisningstimmar i ett visst ämne som en elev får kan därmed komma att bli färre än den tid för det aktuella stadiet och den totala tid för ämnet som anges i timplanen i den nya lydelsen. Under en övergångsfas kan det således förekomma avvikelser från den nya undervisningstiden i vissa ämnen. Detta är som nämns ovan en ofrånkomlig konsekvens och får accepteras.

Elevens val innebär i de flesta fall undervisning i ett eller flera ämnen som eleven ändå får undervisning i enligt timplanen. Som nämnts i avsnitt 3 får dock inom ramen för elevens val även ett nybörjarspråk erbjudas. För de elever som vid ikraftträdandet redan börjat läsa ett nybörjarspråk inom elevens val kan rektorn besluta att använda den nya möjligheten att erbjuda nybörjarspråk inom ramen för skolans val. Det bedöms inte krävas särskilda övergångsbestämmelser för detta.

Ändringarna i förordningen om dansarutbildning avser endast borttagandet av att eleverna ska erbjudas undervisning utan reduktion i något av ämnena bild och slöjd inom ramen för elevens val, om dessa ämnen inom ramen för skolans val har reducerats med mer än 20 procent. Denna ändring påverkar inte omfördelningen av undervisningstid till olika årskurser och kan därmed tillämpas i sin helhet från och med ikraftträdandet.

Sammantaget föreslås att ändringarna i skollagen, skolförordningen, förordningen om dansarutbildning och följdändringarna i kursplanerna ska träda i kraft den 1 juli 2024. Ändringarna i skollagen och skolförordningen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024. För stadier som en elev har avslutat före ikraftträdandet gäller skolförord-

ningens timplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan i den äldre lydelsen. Inte heller ska det beslut om fördelning mellan årskurser av undervisningstid inom ett stadium som fattas utifrån en timplans nya lydelse tillämpas på årskurser som en elev har avslutat före ikraftträdandet av timplanen.

7 Konsekvenser

7.1 Vilka kan bli berörda?

Förslaget att ta bort elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan och omfördela tiden till andra ämnen berör elever i årskurs 1–9 i grundskolan, årskurs 1–10 i specialskolan och årskurs 1–6 i sameskolan. Förslaget berör även lärare som undervisar i berörda ämnen. Läsåret 2021/22 gick ca 1 106 000 elever i grundskolan, varav ca 538 000 var flickor och ca 568 000 var pojkar. I sameskolan gick samma läsår 181 elever, varav 90 var flickor och 91 var pojkar. I specialskolan gick samma läsår 750 elever, varav 281 var flickor och 469 var pojkar. Förslaget påverkar både statliga, kommunala och enskilda huvudmän.

7.2 Konsekvenser för kommunerna

Utgångspunkter

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen (14 kap. 3 § regeringsformen). Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip.

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner och regioner inte bör åläggas nya uppgifter utan att de får ersättning. Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet. Finansieringsprincipen beskrivs närmare i ett informationsmaterial som regeringen och riksdagen ställde sig bakom i 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100).

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Förslaget att ta bort elevens val och omfördela tiden till andra ämnen bedöms inte utgöra ett nytt åliggande för kommunerna. Detta eftersom förslaget inte innebär en utökning av den totala undervisningstiden, utan en omfördelning av tid mellan olika ämnen. Ett borttagande av elevens val innebär dock en viss begränsning av kommunernas valmöjlighet eftersom huvudmannen i dag bestämmer vilket allsidigt urval av ämnen som eleverna ska erbjudas inom elevens val (9 kap. 8 § skolförordningen). Denna undervisningstid kommer enligt förslaget i stället att omfördelas till specifika ämnen. Emellertid finns möjligheten till skolans val kvar. Skolor

som använder elevens val till t.ex. profilämnena av olika slag kan i stället använda tiden från skolans val. Enligt förslaget i denna promemoria ska detta även gälla skolor som vill erbjuda elever ytterligare ett nybörjarspråk. I sammanhanget kan nämnas att elevens val även används för undervisning i ett spetsämne. Enligt förordningen (2011:355) om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser, behöver spetsutbildningen dock inte följa den fördelning av undervisningstiden som följer av timplanen för grundskolan.

Som framgår av avsnitt 3 beslutar rektorn om hur utrymmet för skolans val ska användas (9 kap. 9 § skolförordningen). Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas. Förslaget att det vid skolans val inte ska vara möjligt att minska antalet timmar i språkval innebär en mycket begränsad inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Kommuner i egenskap av huvudmän kan komma att behöva stödja skolorna kring informationen om den föreslagna fördelningen av timmar i vissa ämnen utifrån förslaget om att elevens val tas bort i timplanen. Detta bedöms dock inte vara ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Sammantaget görs bedömningen att förslaget inte innebär ett utökat åliggande för kommunerna, men däremot en viss begränsning av den kommunala självstyrelsen. Detta mycket begränsade ingrepp i den kommunala självstyrelsen bedöms vara proportionerligt i förhållande till syftet att förbättra elevernas möjligheter att utvecklas mot utbildningens mål, genom en förbättring av lärarnas förutsättningar att bedriva en god undervisning enligt kursplanen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget beräknas få små ekonomiska konsekvenser för kommunerna då det sammanlagda antalet lärarledda timmar inte ökas. Det är möjligt att kostnaderna kan minska då elevens val med många olika valalternativ kan innebära höga kostnader för lärarresurser. Eftersom undervisningstiden omfördelas från elevens val till andra ämnen kan en omDispositionering av personal dock behöva göras, något som i ett inledande skede kan innebära en viss kostnad. Vidare kan vissa administrativa kostnader tillfälligtvis öka vid en förändring av timplanerna. Sammantaget bedöms dock dessa kostnader som marginella.

7.3 Konsekvenser för enskilda huvudmän

Förslaget i denna promemoria bedöms påverka enskilda huvudmän på samma sätt som kommunala huvudmän. Detsamma gäller för elever och personal vid skolor som drivs av enskilda huvudmän. Vidare saknas skäl att anta att förslaget får konsekvensen att fler eller färre elever kommer att välja fristående skolor. Varken konkurrensen mellan kommunala och fristående skolor eller mellan olika fristående skolor bedöms således påverkas. Små företag kan inte heller förväntas påverkas på ett sådant ingripande sätt att några undantag bör göras för dessa. Ett borttagande av

elevens val och en omfördelning av tiden till andra ämnen bedöms inte medföra ökade kostnader för enskilda huvudmän, av samma skäl som för kommunala huvudmän.

Sammantaget bedöms förslaget inte medföra några särskilda konsekvenser för de enskilda huvudmännen i förhållande till kommunerna, eftersom alla huvudmän berörs i lika stor utsträckning av de föreslagna bestämmelserna.

7.4 Konsekvenser för staten

Staten är genom Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen huvudman för specialskolan och sameskolan (2 kap. 4 § skollagen). Dessa skolformer påverkas på liknande sätt av förslaget som övriga obligatoriska skolformer. Inte heller för staten som huvudman bedöms förslaget få några betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser.

Statens skolverk bedöms med anledning av förslaget få en begränsad och tillfälligt ökad kostnad för t.ex. information och kommunikation kring förändringen. Dessa ökade kostnader bör rymmas inom de budgetramar som myndigheten tilldelas genom sitt förvaltningsanslag.

7.5 Konsekvenser för barn, elever och skolans personal

Sverige ska följa FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som är svensk lag sedan den 1 januari 2020, och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige har därmed åtagit sig att säkerställa varje barns rättigheter enligt konventionerna. Enligt barnkonventionens grundprinciper ska varje barn ha samma rättigheter till utbildning och utveckling (artiklarna 2, 6, 28 och 29) och vid alla åtgärder som rör barn ska barnets åsikter beaktas och det ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artiklarna 3 och 12). Enligt skollagen ska alla oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Vidare ska utbildningen vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas. Skolan ska ge alla elever förutsättningar att nå målen för utbildningen (1 kap. 8 och 9 §§ och 3 kap. 2 §).

Bättre förutsättningar för högre kunskapsresultat och stärkt likvärdighet

Förslaget om att ta bort elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan och att omfördela undervisningstiden till andra ämnen förväntas ge en positiv effekt för eleverna. Omfördelningen medger mer tid för breddning och fördjupning vilket innebär bättre förutsättningar för eleverna att nå goda kunskapsresultat. Dessutom stärks förutsättningarna för lärarna att på ett adekvat sätt ta upp alla områden som beskrivs i det centrala innehållet, något som kan bidra till att öka likvärdigheten i utbildningen över landet.

Enligt barnkonventionen, ska barnets åsikter beaktas vid alla åtgärder som rör barnet. Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen och de ska stimuleras till att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen (artikel 12). Elevernas möjligheter att själva påverka sin utbildning kan tyckas minska om elevens val tas bort, men elevinflytande är inte något som begränsas till elevens val. Elevers möjlighet att påverka finns framför allt inom ramen för undervisningen i skolans ämnen samt genom t.ex. elevråd och andra liknande strukturer där elever kan påverka skolan och utbildningen. Genom att mer tid fördelas till ämnen där det centrala innehållet som ska behandlas i undervisningen är för omfattande i förhållande till undervisningstiden skapas större möjlighet för lärarna att ge eleverna inflytande över innehåll och arbetssätt.

En följd av att elevens val tas bort är att det inte längre finns möjlighet att läsa ämnet modersmål inom elevens val. Det kommer inte heller att vara möjligt att läsa teckenspråk eller samiska i sameskolan inom elevens val. Enligt Skolverkets redovisning av uppdraget om översyn av timplanerna, saknas statistik över hur vanligt det är att förlägga modersmålsundervisning som elevens val, men det bedöms som ovanligt. Läsåret 2019/20 läste färre än fem elever samiska och en elev läste teckenspråk för hörande som elevens val (Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer, 2021). Dessa användningsområden förekommer således i liten omfattning. Genom förslaget om ändringar vad gäller skolans val främjas även elevernas möjligheter att fördjupa sina kunskaper inom språk.

När det gäller nuvarande och blivande lärare i ämnen som får mer undervisningstid, och i ämnen som i dag erbjuds inom elevens val, kommer dessa att beröras av förslaget genom att behovet av lärare i berörda ämnen i viss utsträckning påverkas. Störst ökning sker i historia följt av samhällskunskap. Genom att omfördelningen av tid skapar en bättre balans mellan det som ska behandlas i undervisningen och den tid som finns till förfogande bör vidare arbetssituationen för lärare i ämnen som får mer tid påverkas positivt. Eftersom det varierar stort hur elevens val används på olika skolor är det svårt att bedöma vilka ämnen som framför allt påverkas av att elevens val tas bort. Detta påverkas även av hur skolans val framöver kommer att användas, t.ex. möjligheten att erbjuda ett nybörjarspråk eller att profilera skolan inom ett område.

7.6 Konsekvenser för jämställdhet

Skolans jämställdhetsuppdrag återfinns såväl i 1 kap. 5 § skollagen som i läroplanerna för skolväsendets samtliga skolformer. Skolan ska bl.a. verka för jämställdhet genom att gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor.

Jämställdheten i skolan kan emellertid stärkas. Flickor som grupp når exempelvis bättre kunskapsresultat än pojkar, vilket innebär att en större andel av pojkarna inte når behörighet till gymnasieskolans nationella program (Skolverkets statistik, www.skolverket.se). På sikt kan detta leda

till en ökad risk att inte få tillträde till arbetsmarknaden, vilket i sin tur kan leda till utanförskap, kriminalitet och ohälsa. Ytterligare en skillnad mellan flickor och pojkar är upplevd stress i skolan, något som kan påverka både välbefinnande och kunskapsresultat negativt. Flickor som grupp upplever i större utsträckning stress än pojkar (Skolverket, Attityder till skolan, 2018). Åtgärder som kan höja alla elevers, men särskilt pojkars, kunskapsresultat och minska upplevelsen av stress bör därmed kunna bidra till en positiv utveckling för jämställdheten i skolan, och på sikt för jämställdheten i samhället i övrigt. Att eleverna får mer undervisning i ämnen där det i dagsläget finns för lite undervisningstid i relation till det centrala innehållet bör vara gynnsamt för alla elever. Det kan dock vara särskilt gynnsamt för den elevgrupp som i dag har lägre kunskapsresultat, till vilka pojkar som grupp tillhör. Det kan även vara särskilt gynnsamt för den elevgrupp som upplever mer stress, till vilka flickor som grupp tillhör.

7.7 Konsekvenser för integration och segregation

Alla barn och elever ska ges bra förutsättningar att få en god utbildning. Fullföljd skolgång med goda kunskapsresultat är viktigt för möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet samt bidrar till att minska risken för utanförskap och kan förebygga brottslighet bland unga. Utrikes födda elever som har börjat i svensk skola efter ordinarie skolstartsålder har ofta sämre förutsättningar att uppnå goda kunskapsresultat. Även elever som har en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund, framför allt när det gäller föräldrars utbildningsnivå, kan ha sämre förutsättningar att uppnå goda kunskapsresultat i skolan och riskerar därmed sämre framtidsutsikter. Genom en bättre balans mellan undervisningstid och centralt innehåll i vissa ämnen, stärks möjligheterna för alla elever att uppnå goda kunskapsresultat och det kan ha särskilt stor betydelse för elever med sämre grundförutsättningar. Sammantaget förväntas förändringar i timplanerna vara positivt för integrationen samt bidra till att minska och motverka socioekonomisk segregation.

7.8 Europeiska unionen

Förslaget berör inte frågor som regleras i EU-rätten.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

10 kap. Grundskolan

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas skolans val. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser som anger vilka ämnen och tillval som undervisningen i grundskolan ska omfatta.

I paragrafens *tredje stycke* tas elevens val samt beskrivningen av dess syfte bort. Det innebär att undervisningen inte längre ska omfatta elevens val.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

12 kap. Specialskolan

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas skolans val.

Paragrafen innehåller bestämmelser som anger vilka ämnen och tillval som undervisningen i specialskolan ska omfatta.

I paragrafens *fyärde stycke* tas elevens val samt beskrivningen av dess syfte bort. Det innebär att undervisningen inte längre ska omfatta elevens val.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

13 kap. Sameskolan

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterade ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterade ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas skolans val.

Paragrafen innehåller bestämmelser som anger vilka ämnen och tillval som undervisningen i sameskolan ska omfatta.

I paragrafens *tredje stycke* tas elevens val samt beskrivningen av dess syfte bort. Det innebär att undervisningen inte längre ska omfatta elevens val.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

Referenser

Budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1).

Europeiska rådets rekommendation av den 22 maj 2019 om en övergripande strategi för språkundervisning och språkinlärning, 2019/C 189/03.

Förordning (2011:7) om dansarutbildning.

Förordningen (2011:355) om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser.

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Gymnasieförordning (2010:2039).

Propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (2009/10:165).

Propositionen Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning (2021/22:162).

Propositionen En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska sarskolan (1992/93:220).

Propositionen Ett steg framåt – en ny dansarutbildning (2010/11:19).

Skolförordning (2011:185).

Skolverket (2018). Attityder till skolan.

Skolverket (2022). Planerad undervisningstid i grundskolan- läsåret 2021/22.

Skolverket, <http://www.skolverket.se/statistik>.

Skolverkets redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner 2019 (U2019/04348).

Skolverkets redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer 2021 (U2021/01957).

Skolverkets uppdrag att genomföra en översyn av timplanen i grundskolan (U2020/00527/S).